

ไพร่ฟ้าข้าไท และจดหมายเหตราชวงศ์หงวน
๑

การนับถวญในกรม

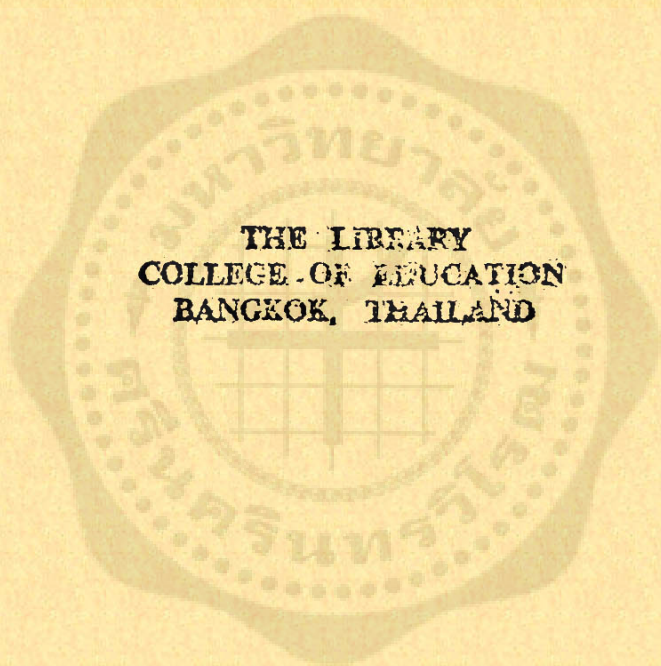
ชวร สอนภณโร.

959.32

ข129พ

ร.4

THE LIBRARY
COLLEGE OF EDUCATION
BANGKOK, THAILAND

ไฟฟ้าเข้าไท

และ

จดหมายเหตุนครราชวงศ์หงวน-การพิจารณาใหม่

ของ

ขจร สุขพานิช

(จากนิเทศสารศิลปากร ปีที่ ๑๕ เล่ม ๓ กันยายน ๒๕๑๔)

ด5ค.32
ย129ท
ร.4

THE LIBRARY
COLLEGE OF EDUCATION
BANGKOK, THAILAND

ไพโรฟ้าข้าไท

และ

จดหมายเหตุนครราชวงศ์หงวน—การพิจารณาใหม่

ของ

ขจร สุขพานิช

๕ ๒๑๕๕๑

๓๒๕๓๒

32 5 32

คำนำ

ในการเสนอบทความ ๒ เรื่อง มาในนิตยสารศิลปการฉบับนี้ ข้าพเจ้าผู้เสนอใคร่จะเห็น
บทความ ๒ เรื่องนี้ เป็นพื้นฐานในการศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทยในสมัยสุโขทัยเป็นราชธานี
เรื่องแรกภายใต้ชื่อ “ไฟร์ฟ้าข้าไท” เป็นการตีความหมายว่า คำ ๆ นี้ในสมัยสุโขทัย
หมายความว่าอะไร ถ้าคำ ๆ นี้หมายความว่า “ทาส” ดังที่ได้อธิบายมาแล้ว เราก็ต้องปรับความเข้าใจ
เกี่ยวกับสังคมสุโขทัยเสียใหม่ ว่าสังคมสุโขทัยกับสังคมอยุธยาที่ไม่แตกต่างกันมากมายอะไรเลย
ความเข้าใจที่ว่า สังคมสุโขทัยเป็น Dream Land เป็นสังคมที่ไม่เก็บภาษี ไม่มีทาส จะได้
ปลานาการไป ความเข้าใจที่ถูกต้องจะได้เข้ามาแทนที่ ว่าสังคมสุโขทัยก็มีทาส และทาสก็ยัง
ถือว่าเป็นทรัพย์สินหนึ่ง เมื่อเจ้าของทาสล้มตายไป ทาสก็จะตกทอดไปสู่ผู้รับมรดกเหมือนกัน
ทรัพย์สินอื่น ๆ

ส่วนในเรื่องที่ ๒ ภายใต้ชื่อว่า “จดหมายเหตุจีนราชวงศ์หยวน—การพิจารณาใหม่” หรือ
จะขอเพิ่มชื่อเป็นภาษาอังกฤษว่า “A re-study of the Yüan dynastic records” ผู้เสนอบทความมี
ความประสงค์จะพิจารณาทดสอบดูว่า เอกสารชิ้นหนึ่งชิ้นนี้มีความหมายอย่างไรแน่ จึงเอากำแปล
ของพระเจนจันทรอักษรซึ่งได้แปลไว้ ๕๐ ปีก่อน มาเทียบเคียงกับคำแปลใหม่ของ นายเฉลิม ยงบุญเกิด
และเมื่อคำแปลของท่านทั้งสองขัดกัน ก็ได้้นำคำแปลของ Dr. E. Thadecus Flood มาเป็นเกณฑ์
วินิจฉัย ตัดสินลงไปว่าคำแปลของใครถูกต้อง แท้จริงจดหมายเหตุราชวงศ์หยวน อยู่ในความ
สนใจของนักปราชญ์ทั่วโลก ไม่ใช่แต่เฉพาะนักศึกษาในบ้านเมืองเราเท่านั้นที่สนใจ เมื่อได้
วินิจฉัยเด็ดขาดไปในข้อที่คำแปลของใครใช้ได้ คำแปลของใครควรทิ้งไป ปัญหาปลีกย่อยที่
หลงเหลือในสมอของข้อพิพาทหลายสิบปีมาแล้วจะได้กระจ่างแจ้งเสียที คือ เรื่อง พ่อขุนราม
คำแหงไม่เคยเสด็จไปเมืองจีนเลย และเรื่องสำคัญคือเรื่องสัมพันธไมตรีกับจีนในสมัยกษัตริย์
รามคำแหง ไม่ใช่เรื่อง สัมพันธไมตรี แต่เป็นเรื่อง ขู่เข็ญบังคับ ของชาติใหญ่ปัญญามายังชาติเล็ก
ให้ปฏิบัติตาม สัมพันธไมตรีระหว่างไทย—จีน จึงนับว่าได้เริ่มเอาในเมื่อกษัตริย์สุโขทัยสวรรคตไปแล้ว
ใน ค.ศ. ๑๒๘๔ และรัชทายาทของพ่อขุนรามคำแหงได้เสด็จไปกรุงปักกิ่งในปีถัดมา.

ขจร สุขพานิช

๑๖ กันยายน ๒๕๑๔

ไพร่ฟ้าข้าไท

ของ

ขจร สุขพานิช

ในจารึกของพ่อขุนรามคำแหง มีคำอยู่ ๒ คำ ที่จารึกไว้ใกล้เคียงกัน คือ ไพร่ฟ้าหน้าใส และ ไพร่ฟ้าข้าไท ความหมายของคำ ๒ คำนี้แตกต่างกันมากมาย ถ้าไม่หยุดคิดพิจารณาและให้ความสำคัญขององค์ผู้ให้จารึกที่ปรารถนาจะให้จารึกของพระองค์มีความหมายรักกุม แน่นนอน กระจางแจ้ง พวกเราอาจจะมองเลยความสำคัญนี้ไปได้

ตำแหน่งที่คำ ๒ คำนี้ ปรากฏอยู่ใกล้เคียงกัน คือ ในจารึกถ้ำวันที่ ๑ ตั้งแต่บรรทัดที่ ๒๑ ตลอดไปจนถึงบรรทัดที่ ๒๔ มีคำทั้งหมดในประโยคนี้อยู่ถึง ๒๔ คำ จึงเห็นได้ว่าเป็นประโยคที่ยาวมาก ไม่ว่าจะเป็นจารึกของหลักไคสมัยโค และเพราะเหตุที่ว่า ประโยคนี้ยาวมาก ความสำคัญที่องค์ผู้ให้จารึกปรารถนาจะบอกเล่าให้เราทั้งหลายทราบ จึงอาจเล็ดลอดหลุดหล่นหายไปได้

จึงขออุทิศประโยคทั้งนี้ มาลงไว้ให้ปรากฏ แล้วมาช่วยกันพิจารณาพิจารณาว่า องค์ผู้จารึกทรงปรารถนาจะให้เราเข้าใจสิ่งใดไว้

“...ไพร่ฟ้าหน้าใส ลูกเจ้า ลูกขุน ผู้ใดแล ส้มตายหายกว่า เขี้ยวเรื้อนพ่อเชื้อ เสือคำมัน ข้างขลุกลูกเมีย เกี้ยวเข้า ไพร่ฟ้าข้าไท ป้าหมากป้าพลูพ่อเขื่อนมัน ไว้แก่ลูก มันสิ้น...”

ในการพิจารณาคำแต่ละคำในจารึกหลักนี้ นับตั้งแต่ศาสตราจารย์วิลเลียม แบรดลีย์ ได้ทำไว้แต่ ค.ศ. ๑๙๐๔ จนถึง ค.ศ. ๑๙๗๑ ใน วารสารของสยามสมาคม งานชิ้นใหม่ของ เอ. บี. กริสวอลด์ (A. B. Griswold) ร่วมกับ ศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ณ นคร ในวารสารนี้ ประจำเดือนกรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๗๑ นับได้ว่าเป็นเยี่ยมและจะคงยั่งยืนต่อไปอีกนาน จึงขอนำคำแปลทั้งประโยคของกริสวอลด์และ ณ นคร มาลงไว้เสียก่อน แล้วจึงพิจารณาคำแต่ละคำต่อท้ายหลัง

“When any commoner or man of rank dies, his estate -- his elephants, wives, children, granaries, retainers, and groves of areca and betel -- is left in its entirety to his son...”

ใกล้

จะมีพวกเรากันใดบ้างที่อ่านจารึกภาษาไทย แล้วมาอ่านคำแปลภาษาอังกฤษ แล้วจะเกิดความเข้าใจกระจ่างแจ่มยิ่งขึ้น ข้าพเจ้าขอยอมรับว่า ข้าพเจ้าเป็นผู้หนึ่งในจำนวนนี้ เพราะคำแปลภาษาอังกฤษของกริสไวลด์และ ณ นคร แบ่งแยกความสำคัญไว้ดีเหลือเกิน ไม่ปล่อยให้ถ้อยคำพัวพันกันจนความหมายสำคัญเลื่อนลอยไป ความหมายสำคัญ ก็คือ “เหย้าเรือน” ซึ่งผู้แปล ๆ ว่า “estate” ถ้าต่อจากนั้นเป็นรายละเอียดว่า “estate” มีอะไรบ้าง แจกแจงไว้ดีแล้ว จึงสรุปว่า รายละเอียดเหล่านั้นทั้งสิ้น “ไว้แก่ลูกมัน” “is left to his son” นี่เป็นการจารึกกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สิน (และหนี้สิน) ว่าตกทอดแก่ผู้รับมรดกในเมื่อเจ้าของวายุชนม์

ที่นี่ มาพิจารณารายละเอียดของทรัพย์สินว่ามีอะไรบ้าง ช้างลูก ลูกเมีย เย้าเข้าทรัพย์สิน ๓ อย่างนี้ จะมีปัญหาที่คือ อย่างที่ ๒ คือ ลูกเมียของผู้วายชนม์ ขอเสียไปก่อน รอไว้พิจารณาทรัพย์สินอื่น ๆ ว่าจะมีชนิดใดที่เอามารวมพิจารณาในปัญหา “ลูกเมีย” ของผู้วายชนม์ทรัพย์สินต่อไป คือ ไพร่ฟ้าข้าไท บ้าหมากป่าพลู สำหรับบ้าหมากป่าพลู ไม่น่ามีปัญหา จะมีปัญหา คือ “ไพร่ฟ้าข้าไท” ว่าเป็นทรัพย์สินอะไรเหตุใด “ลูกเมีย” ของผู้วายชนม์ และ “ไพร่ฟ้าข้าไท” ของผู้วายชนม์ จารึกรวมคำแห่งท่านจัดไว้เป็นทรัพย์สินซึ่งตกทอดแก่ทายาทเมื่อเจ้าของทรัพย์สินวายุชนม์ถึง

ในการตอบคำถามนี้ จำต้องอ้างคำปรมาจารย์ในการอ่านคำจารึก คือ ศาสตราจารย์ ยอร์ช เซเดส ผู้แสดงความเห็นไว้แต่ พ.ศ. ๒๔๖๑ คือ ๕๓ ปีมาแล้ว ในหนังสือ วารสารสยามสมาคม เล่มที่ ๑๒ การแสดงความเห็นของท่านผู้นี้ เพราะแสดงไว้เป็นภาษาฝรั่งเศสและเป็นหนังสือที่หายาก^(๑) จึงอาจรอดพ้นความสังเกตของคนส่วนมาก แต่ไม่สามารถรอดพ้นความสังเกตของกริสไวลด์และ ณ นคร

กริสไวลด์และ ณ นคร กล่าวถึงความสำคัญตอนนั้นว่า (๒) “As Coedes says, if we knew more about the social organization of the Tai of Sukhodaya, we should doubtless be able to make a clear distinction between ไพร่ฟ้าข้าไท and ไพร่ฟ้าหน้าใส” แล้วกริสไวลด์และ ณ นคร แสดงความเห็นเพิ่มเติมไว้ว่า “We may add that the present passage suggests that the condition of the ไพร่ฟ้าข้าไท was inferior to that of the ไพร่ฟ้าหน้าใส since the former seems to figure among the dependents that the latter can bequeath to his son.”

(๑) JSS, เล่มที่ ๑๒, หน้า ๕๖.

(๒) JSS, เล่มที่ ๕๔ ภาค ๒ (กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๔) หน้า ๒๐๗ เจริญวรรค ๑๒๕

ข้าพเจ้ามีความเห็นว่า ถ้อยคำของทั้งเซเชส กริสวอลด์และ ณ นคร มีความสำคัญเหลือหลาย จึงขอนำมาเสนอต่อท่านผู้สนใจอีกครั้งหนึ่งให้ไว้ร่วมกันพิจารณาระบบสังคม (social organization) ของไทยสมัยสุโขทัย

ศาสตราจารย์ ยอร์ช เซเชส แสดงความเห็นนี้ของท่านไว้ใน ค.ศ. ๑๙๑๘ ปีแรกที่ท่านเข้ามาประจำทำงานในบ้านเมืองของเรา ก็เป็นการสมควรแล้วที่ละประชุญเยี่ยงท่านจะด้อมตัวไม่กลักร่ำล่าวอะไรชักแย้งพระมติของเจ้านายที่เป็นใหญ่ เป็นประธานในหอพระสมุทวชิรญาณ แต่ข้าพเจ้าสงสัยที่กริสวอลด์ผู้เข้ามาค้นคว้าเขียนเรื่องราวของสุโขทัยในด้านต่าง ๆ นับแต่ พ.ศ. ๒๔๘๘ หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ คือกว่า ๒๕ ปี และ ศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ณ นคร ผู้สร้างผลงานในเมืองไทยหลายสิบปีก็มีได้กล่าวอะไรมาในวิชาการด้านระบบสังคมของไทยสมัยสุโขทัย นอกจากว่า ไพร่ฟ้าข้าไท เป็น dependents ผู้พึ่งพาอาศัยของไพร่ฟ้าหน้าใส

ในจารึกหลักแรกคำแห่ง มีคำไพร่ฟ้าใช้อยู่ ๓ คำ คือ ไพร่ฟ้าหน้าใส ไพร่ฟ้าข้าไท และ ไพร่ฟ้าหน้าปก ทั้ง ๓ คำ นี้อยู่ในคานที่ ๑ ของจารึก คำหลังสุด คือ ไพร่ฟ้าหน้าปก หมายถึงราษฎรที่มีคติ จะเป็นโจทก์หรือจำเลยก็สุดแล้วแต่ แต่หน้ากาไม่เลบย จิกใจไม่เบิกบาน ส่วนไพร่ฟ้าหน้าใสนั้นเป็นราษฎรธรรมคาสามัญ เราอาจจะตีความหมายว่า เพราะไม่มีคติ ไม่มีทุกข์ หน้าตาดึงสกลใส ยิ้มแย้ม ก็ไม่ผิด แต่ก็ไม่ได้มีความหมายพิเศษไปจากการเป็นราษฎรธรรมคาสามัญ แต่คำว่า ไพร่ฟ้าข้าไท มีความหมายพิเศษ ที่แสดงให้เห็นสภาพของสังคมในสมัยนั้นว่า อยู่ใ้สภาพอย่างไร และความหมายพิเศษนี้ ท่านจะทราบชัดจาก ประโยคจารึกที่ยกขึ้นมาเสนอในบทความนี้ในหน้าหนึ่ง

เมื่อมีการแปลคำไพร่ฟ้าหน้าใส ว่า commoner คือ ราษฎรสามัญ ประชาชน ธรรมดา และคำ ไพร่ฟ้าข้าไท ว่า retainer ผู้ติดสอยห้อยตาม ข้าพเจ้ามีความเห็นว่า การแปลคำ ไพร่ฟ้าข้าไท ว่า retainer ยังอ่อนความหมายไป เพราะ retainer ผู้ติดสอยห้อยตาม มีมากมาย นับแต่ ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา ตลอดจน ลูก หลาน เหลน ก็เป็นผู้ติดสอยห้อยตามทั้งนั้น และถ้าจะจัดบรรดาผู้ติดสอยห้อยตามเหล่านี้เข้าในประเภททาสย์สิน ก็น่าจะกล่าวได้ว่า เป็นทั้งทาสย์สินและหนี้สิน (คือภาระที่ต้องอุปถัมภ์เลี้ยงดู)

ในการสัมมนาที่เมืองสุโขทัยเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๓ กรมศิลปากรเป็นผู้จัดนั้น ข้าพเจ้าได้เสนอความเห็นในที่ประชุมนักวิชาการครั้งนั้นว่า ไทยสมัยสุโขทัยมีทาสอยู่ในระบบสังคม หลักฐานที่ข้าพเจ้าอ้างสนับสนุนความเห็นดังกล่าว คือ คำในจารึกหลักที่ ๒ ของสุโขทัย ตอนเจ้าศรีศรัทธา

จะออกบวช จึงแจกจ่ายทรัพย์สินสมบัติทั้งหมดให้แก่ผู้อื่น รวมทั้งปลดปล่อย คน ตลอดจนสัตว์ ๒ เท่า ๔ เท่า ให้เป็นอิสระ (จรัลสุโขทัย หลัก ๒ ด้านที่ ๒ บรรทัดที่ ๑๖) มาคราวนี้ ข้าพเจ้าขอเสนอคำในจารึกหลักธรรมคำแห่งมาสนับสนุนความเห็นครั้งนี้อีกว่า ในระบบสังคมของไทยสมัยสุโขทัย มี ทาส จัดเข้าในประเภททรัพย์สินของผู้ตาย คำว่า ทาส เป็นศัพท์ที่เกิดขึ้นในสมัยต่อมา คือ สมัยกรุงศรีอยุธยา แต่ในสมัยสุโขทัย ใช้คำ ไพร่ฟ้าข้าไท แทน เพราะคำว่า ทาส ยังไม่มีใช้ โดยที่คำทั้งสองนี้มีความหมายอย่างเดียวกัน

ในสังคมสุโขทัยนั้น เมื่อราชกรณวาชนม ทรัพย์สินสมบัติรวมทั้งหนี้สินทั้งหลายทั้งปวง อีกทั้งผู้พึ่งพาอาศัย คือ ลูก เมีย ญาติพี่น้อง ของผู้วายชนม์ ตลอดจนข้าทาสบ่าวไพร่ทั้งสิ้น ตกทอดอยู่ในความรับผิดชอบของทายาท ทรัพย์สินที่เหลือนี้รวมหนี้สินของผู้วายชนม์เข้าไว้ด้วยกันเป็นหน้าที่ของทายาทที่จะต้องดูแล รักษา เลี้ยงดู และใช้สอย ชำระ (หนี้) ต่อไป

ไพร่ฟ้าข้าไทหรือทาส เป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งในระบบเศรษฐกิจอิสระ เมื่อมีทรัพย์สินส่วนบุคคลในสังคมใด ก็ย่อมมีหนี้สินส่วนบุคคลในสังคมนั้น และเมื่อระบบสังคมยอมรับ คนเป็นทรัพย์สินคนหนึ่ง จะซื้อ ขาย จำนำ จำจองในประเภทใดที่ตกลงกันก็ย่อมทำได้ สังคมสุโขทัยจึงมี ทาสหนี้สิน คู่กับ ทาสเชลย และทาสสองประเภทนี้มีความสัมพันธ์กันในสังคมไทยครั้งนั้น

สังคมสุโขทัยไม่ใช่สังคมที่แตกต่างจากสังคมอยุธยามากนัก ทำนองนั้นมียู่ แต่เมื่อคำๆ นี้อย่างไม่มีใช้ในครั้งกระนั้น เราจึงไปคิดว่า สังคมสุโขทัยไม่มีทาส แต่ตามถ้อยคำที่ปรากฏในจารึกหลักธรรมคำแห่ง สังคมสุโขทัยมีทาสอยู่แล้ว และทาสนั้น ยังเป็นทรัพย์สินที่จะตกทอดแก่ทายาทในเมื่อเจ้าของทรัพย์สินวายชนม์ คำว่า ทาส ในสมัยสุโขทัย ใช้ว่า “ไพร่ฟ้าข้าไท”

เมื่อคำว่า “ลูกเมีย” ของผู้วายชนม์ คริสโตลต์ และ ณ นคร แปลว่า ‘wives, children’ แสดงให้เห็นว่า ชายในสมัยสุโขทัยมีเมียหลายคน และมีลูกหลายคน มากจนด้วยกัน ผู้คนเหล่านี้เป็นผู้พึ่งพาอาศัย dependents ของผู้วายชนม์ซึ่งทายาทมีหน้าที่จะต้องรับเลี้ยงดู ให้อยู่อาศัย เป็นระบบ extended family นับแต่ครั้งนั้นแล้ว และเมื่อมาถึงสมัยอยุธยา หัวหน้ครอบครัว ซึ่งเรียกว่า “พ่อบ้าน” คนพึ่งพาอาศัยรวมทั้งข้าทาสบ่าวไพร่ รวมเรียกว่า “บริวาร” ย่อมขึ้นอยู่ในความดูแลอารักขาของพ่อบ้านทั้งสิ้น พ่อบ้านหลายพ่อบ้านในระบบสังคมของอยุธยา ย่อมเลือก “เจ้าขุนมูลนาย” ใต้โดยอิสระเสรี เพื่อให้ความคุ้มครองและดูแลรักษาผลประโยชน์ทางกฎหมาย เมื่อไม่สมัครอยู่กับ “เจ้าขุนมูลนาย” คนนี้ ก็ย่อมขอเปลี่ยนย้ายไปสังกัดใน “เจ้าขุนมูลนาย” คนอื่นได้ แต่จะเป็นคนเถื่อน ไม่สังกัดเจ้าขุนมูลนายไม่ได้ ถ้ายังปรารถนาให้กฎหมายบ้านเมืองรักษาผลประโยชน์ให้ เพราะฉะนั้นสิทธิในชีวิตและทรัพย์สินของคนและบริวารจึงขึ้นอยู่กับเจ้าสังกัด ซึ่งเป็น “เจ้าขุนมูลนาย”

“ไพร่ฟ้าข้าไท” ในสังคมสุโขทัย ก็คือ ทาส ในสังคมอยุธยาและรัตนโกสินทร์ ระบบของสังคมเป็นเช่นนี้ตลอดมากกว่า ๖๐๐ ปี มาสิ้นสุดเอาในสมัยเลิกทาส นับแต่ พ.ศ. ๒๔๓๑ ส่วนพ่อแม่ของทาสนั้นเมื่อลูกทาสมีอิสระเป็นไทไปแล้ว ถ้ามิได้มาได้ถอนพ่อแม่ของตน ในที่สุดพ่อแม่ก็จะล้มหายตายจากไปเอง “ไพร่ฟ้าข้าไท” หรือ ทาส จึงสูญสิ้นไปจากแผ่นดินไทย เอาในปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

บทความสั้น ๆ นี้ ข้าพเจ้าขอเสนอมาในวงวิชาการของเรา ถ้าจะถือว่าเป็นการเล่น ตะกร้อทางวิชาการ เมื่อผู้เริ่ม คือ ศาสตราจารย์ ยอร์ช เซเดส เริ่มส่งลูกลอยโค้งขึ้น กริฟโวลต์ และ ณ นคร ก็รับและส่งลูกเป็นมือ ๒ ข้าพเจ้าขอรับและส่งลูกเป็นมือ ๓ และข้าพเจ้าหวังว่า จะมีมือ ๔ มือ ๕ รับส่งกันต่อไป วิชาการใดเมื่อมีผู้แสดงความเห็นไว้ในที่เปิดเผย ก็ย่อมอยู่ในวิสัยของใครก็ได้ จะแสดงความเห็นด้วยหรือคัดค้านทุกท่วง และถ้าความเห็นนั้นมีแง่คิดแง่พิจารณาและรักษาจรรยา มารยาทของนักศึกษาไว้บริบูรณ์ วิชาการนั้นก็จะต้องดี กังไพบเจริญองอาจสืบต่อไป ระบบสังคมไทยสมัยสุโขทัย เราเพิ่งมาพิจารณาเอาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๗ คือ เมื่อมีการตีพิมพ์ศิลาจารึกสมัยสุโขทัยให้ปรากฏแพร่หลาย เรื่องราวของฐานันดรไพร่^(๑) ของไทย เราจึงนับได้ว่า ได้ก้าวหน้าไปอีกก้าวหนึ่ง จารึกรามคำแหงและจารึกเจ้าศรีศรีวัธนาจึงนับได้ว่าเป็นลักษณะหนึ่งในกฎหมายตราสามดวงของชาติไทยเรา

จะมีนักภาษาศาสตร์คนใดบ้างไหม ที่จะพิจารณาคำ “ข้าไท” ที่ข้าพเจ้าเสนอคำแปลว่า ‘slaves’ ประกอบกับข้อเสนอของศาสตราจารย์ยอร์ช เซเดส ที่ว่า ‘tai’ ^(๒) ในภาษาเขมรโบราณแปลว่า “ทาส” คำ “ข้าไท” ที่มีความหมายคล้ายกับคำว่า “ทาส” นี้ มีปรากฏในคำกลอนของสุนทรภู่ ดังที่ทราบกันแพร่หลายว่า “อันข้าไท ได้พึ่ง เขาจึงรัก...” จะเป็นเพราะเหตุนี้ใช่หรือไม่ ที่ทำให้บรรพบุรุษของเราแต่ ร. ๔ เปลี่ยน “ไท” เป็น “ไทย” โดยเติม “ย” เข้ามา แท้จริงใน ร. ๓ เมื่อรัฐบาลครั้งนั้นเสนอตัวอย่างเงินเหรียญบาทที่จะประกาศใช้เป็นเงินตราแล้วยกเลิกไป ตัวอย่างเงินเหรียญที่ว่า ยังปรากฏอยู่ โดยมีคำ “เมืองไท” ^(๓) อยู่ด้านหนึ่ง คำว่า “ไทย” ดังที่เราใช้กันในปัจจุบัน จึงนับได้ว่าเราเริ่มใช้มาแต่รัชกาลที่ ๔

(๑) ขจร ภูพานิช, ฐานันดรไพร่, ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมพิมพ์ครั้งที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๑๐

(๒) มีปรากฏในเชิงอรรถมากมายแห่ง อยู่ในชุดประชุมศิลาจารึกกับพญา ๔ เล่มของท่านผู้นี้

(๓) ภาพเงินเหรียญที่ปรากฏคำ “เมืองไท” ดังว่า อยู่ในภาพท่อนท้ายหนังสือของ เฉลิม ขงบุญเกิด เรื่องกระษาปณ์ไทย, พระนคร, พ.ศ. ๒๕๐๘.

หมายเหตุท้ายเรื่อง ก่อนที่ข้าพเจ้าจะได้ส่งบทความเรื่อง “ไพร่ฟ้าข้าไท” มาลงตีพิมพ์ใน นิตยสารเล่มนี้ ข้าพเจ้าโชคดีที่มีเวลาสอบทานคำแปลของศาสตราจารย์เซเคสในภาคฝรั่งเศส ของประชุมศิลาจารึกสยาม จึงได้พบว่า ศาสตราจารย์เซเคส ท่านแปลคำ “ไพร่ฟ้าข้าไท” ว่า *esclaves* คือ ทาส อย่างชัดเจน ไว้ในหนังสือประชุมจารึกสยาม ภาคที่ ๑ ตีพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๖๗ (ค.ศ. ๑๙๒๔) ในภาคภาษาฝรั่งเศส หน้า ๔๕ กริสโวลด์ ณ นคร รวมทั้งข้าพเจ้าเอง (เมื่อเขียนบทความเรื่องนี้จบ) ก็ไม่ทราบว่า เซเคส แปลคำ “ไพร่ฟ้าข้าไท” ว่า ทาส กริสโวลด์ และ ณ นคร ได้อย่าง JSS เล่มที่ ๑๒ หน้า ๕ และ ๖ (JSS เล่มที่ ๑๒ ตีพิมพ์ใน พ.ศ. ๒๔๖๑ หรือ ค.ศ. ๑๙๑๘ อันเป็นปีที่เซเคสเข้ามาประจำทำงานในกรุงเทพฯ) ในครั้งนั้น เซเคสยังไม่กล้า ใช้คำแปลให้กระจ่างแจ้ง คงใช้คำแปลว่า *retainers* (ผู้ติดสอยห้อยตาม) แต่ต่อมาอีก ๖ ปี คือ ใน พ.ศ. ๒๔๖๗ (ค.ศ. ๑๙๒๔) ท่านจึงแปลคำ “ไพร่ฟ้าข้าไท” ว่า ทาส

ส่วนศาสตราจารย์ เบิร์ดลีย์ ผู้แปลจารึกกรมคำแห่งไว้ให้ปรากฏในวารสารสยามสมาคม ใน พ.ศ. ๒๔๕๒ หรือ ค.ศ. ๑๙๐๙ คือก่อนศาสตราจารย์ ยอร์ช เซเคส ๑๕ ปี ท่านแปลคำ “ไพร่ฟ้าข้าไท” ไว้ว่า *People of the Realm* หรือ ข้าแผ่นดิน (JSS พ.ศ. ๒๔๕๒ หน้า ๔๙) เป็นอันว่า ศาสตราจารย์ เซเคส เป็นคนแรกที่แปล “ไพร่ฟ้าข้าไท” ว่า “ทาส”

จดหมายเหตุนาครวงศักรวงน - การพิจารณาใหม่

ของ

นจร สุนทรนิษ

จดหมายเหตุนาครวงศักรวงน - พระเจันจันอักษร (สุดใจ) เป็นผู้แปลจากภาษาจีนโดย
ได้บอกไว้ว่าท่านแปลเป็นไทยจากหนังสืออะไรพร้อมทั้งรายละเอียด ท่านได้แปลเสร็จนำขึ้น
ทูลเกล้าฯ ถวายรัชกาลที่ ๕ แต่ พ.ศ. ๒๔๕๒ และได้มีการตีพิมพ์แจกจ่ายเป็นครั้งแรก แต่
พ.ศ. ๒๔๕๖ หอพระสมุดวชิรญาณจึงนำออกตีพิมพ์เป็นทางราชการ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐ อยู่ในชุด
ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ ๕ นับแต่นั้นมาจนบัดนี้ก็กว่า ๕๐ ปีแล้ว ในกาลเวลาต่อมา มีผู้แปล
จากภาษาจีนเป็นภาษาอื่น ๆ อีกมาก แต่ที่จะหยิบยกขึ้นมาพิจารณาคำแปลเปรียบเทียบกับในที่นี้
ก็มีเพียงคำแปลอีก ๒ ครั้ง คือ คำแปลเป็นภาษาไทยของนายเฉลิม ยงบุญเกิด (ตีพิมพ์อยู่ใน
นิตยสาร ศิลปากร ปีที่ ๗ เล่ม ๒ และ ๓ ประจำเดือน กรกฎาคม และ กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๖),
และคำแปลเป็นภาษาอังกฤษ โดย Dr. E. Thadeus Flood (ตีพิมพ์ในวารสารสยามสมาคม เล่ม
ที่ ๕๗ ภาค ๒ ประจำเดือน กรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๖๙) การที่นำคำแปลของพระเจันจันอักษรมา
เปรียบเทียบกับเป็นการทดสอบกับคำแปลของ คุณเฉลิม ยงบุญเกิด และของ Dr. Flood ก็เพราะ
คำแปลของคุณเฉลิม และ Dr. Flood พวกเราพอจะแสงหามาได้ไม่ยากนักเพราะเป็นการ
ตีพิมพ์ในกรุงเทพฯ นี่เอง

อนึ่ง ที่ข้าพเจ้านำคำแปลจดหมายเหตุนาครวงศักรวงนมาพิจารณาใหม่นี้ ก็เพราะใน
การที่เขียนบทความนี้ ศาสตราจารย์ รอง ศยามานนท์ หัวหน้าแผนกวิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้กล่าว (๓ กันยายน ๒๕๑๔) กับข้าพเจ้าว่า เรื่องเก่า ๆ ในจดหมายเหตุนาคร
จีนยังไม่รู้จะเชื่อใคร เพราะต่างฝ่ายต่างก็พูดกันคนละที่อยากจะเชื่อถือฝ่ายใดได้ จึงอยากให้ ดร.
สืบแสง พรหมบุญ ผู้เป็นอาจารย์ที่คณะอักษรศาสตร์และรู้ภาษาจีนแปลออกใหม่ ศาสตราจารย์
รอง ศยามานนท์ เป็นหัวหน้าแผนกวิชาประวัติศาสตร์มานมนาน จะว่าถึง ๓๐ ปีก็ว่าได้ และเมื่อ
ท่านยังไม่แน่ใจในบางเรื่องในจดหมายเหตุนาคร เช่นเรื่อง พ่อขุนรามคำแหงเคยเสด็จไปเมืองจีนหรือไม่
ข้าพเจ้าจึงกักตุนใจเขียนบทความนี้ขึ้น เพื่อว่าสิ่งที่เคยอยู่ในความสงสัยของใครต่อใครจะได้
สิ้นสุดกันเสียที

หนังสือจีนที่ พระเจนจันอักษรนำมาแปลและตีพิมพ์อยู่ในชุดประชุมพงศาวดารภาคที่ ๕ นั้น ท่านระบุชื่อไว้ดังนี้

หนังสือชื่อ กิมเตียชกทงจี เล่ม ๕ หน้า ๓๔-๓๕-๓๖-๓๗-๓๘ หนังสือนี้ ชุนนาง ๖๖ นายเรียบเรียงในแผ่นดินเขียนหลง ปีที่ ๓๒ จุลศักราช ๑๑๒๕ แล้วได้รับการชำระตรวจแก้ในแผ่นดินเขียนหลง ปีที่ ๕๐ จุลศักราช ๑๑๔๗ ศักราชปีแต่งและชำระหนังสือก็ตรงกับปีเสียกรุง และปีที่ ๔ ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกนึ่งเอง พระเจนจันอักษรไม่ได้บอกไว้ด้วยว่าหนังสือ กิมเตียชกทงจี ที่แต่งขึ้นหลังเรื่องราวว่า ๔๐๐ ปีนั้น ได้อาศัยข้อความจากจดหมายเหตุราชวงศ์หงวนที่รวบรวมได้เสร็จแล้วแต่ปีที่ ๒ ของราชวงศ์เหม็ง คือ ค.ศ. ๑๓๖๕ ข้อความในสี่รัชกาลแรกของราชวงศ์หงวน คือ

รัชกาลพระเจ้าหงวนสีโจ้วหรือกุบไลข่าน (ค.ศ. ๑๒๖๐-๑๒๙๔) รัชกาลพระเจ้าหงวนแสงจง (ค.ศ. ๑๒๙๔-๑๓๐๘) รัชกาลพระเจ้าหงวนยิ่นจง (ค.ศ. ๑๓๐๘-๑๓๒๐) และรัชกาลพระเจ้าหงวนเองจง (ค.ศ. ๑๓๒๑-๑๓๒๔) รัชกาลทั้ง ๔ ของราชวงศ์หงวนนี้ทางสุโขทัยมีการติดต่อ และเรื่องราวก็ได้รวบรวมไว้เสร็จสิ้น แต่ ค.ศ. ๑๓๓๐ แล้ว เมื่อมีการรวบรวมจดหมายเหตุทั้ง ๑๓ รัชกาลของราชวงศ์หงวน โดยชุนนางในสมัยปฐมกษัตริย์ในราชวงศ์เหม็ง การรวบรวมดังกล่าวจึงได้ทำเสร็จอย่างรวดเร็ว จึงได้เป็นหลักฐานให้ผู้แต่งหนังสือ กิมเตียชกทงจีใช้เรียบเรียงอีกต่อหนึ่ง

ข้าพเจ้าจะขอกล่าวถึงหนังสือจีนที่ นายเฉลิม ยงบุญเกิด นำมาแปล ตีพิมพ์ไว้ใน นิตยสาร ศิลปากร เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๖

นายเฉลิม ได้บอกกล่าวไว้ว่า ตัวนายเฉลิม ก็ได้นำหนังสือ กิมเตียชกทงจีฉบับดังกล่าวมาแปลเช่นเดียวกับพระเจนจันอักษร คือท่านทั้งสองใช้หนังสือเล่มเดียวกันมาแปลเป็นภาษาไทย ต้นฉบับตรงกัน คำแปลถ้าถูกต้องก็ควรจะตรงกัน แต่ถ้าพวกเราผู้อ่านจากฉบับพิมพ์แล้วพบว่าคำแปลต่างกันออกไป ไม่ฝ่ายใดก็ฝ่ายหนึ่งจะต้องแปลผิดและเราจะทราบได้ว่าฝ่ายใดแปลผิดก็โดยเอาคำแปลเป็นภาษาอังกฤษของ Dr. Flood เป็นเกณฑ์วินิจฉัย

ข้อความที่ถกเถียงนำความไม่แน่ใจมาสู่ ศาสตราจารย์ รอง ศยามานนท์ ก็คือข้อความในหนังสือกิมเตียชกทงจีฉบับแปลของพระเจนจันอักษรดังปรากฏในประชุมพงศาวดารภาค ๕ มีข้อความว่า

แผ่นดินหงวนปีที่ ๓๑ กะโหวงชิดหวังวัย ในปีนั้นพระเจ้าหงวนสีโจ้วฮ่องเต้สวรรคต พระเจ้าหงวนแสงจงฮ่องเต้ขึ้นเสวยราชสมบัติ แต่ยังไม่ได้เปลี่ยนนามแผ่นดินเสียมกก็อ่องกังมกตึงมาเฝ้า พระหงวนแสงจงฮ่องเต้รับสั่งกับเสียมกก็อ่องกังมกตึงว่า

เขียนเป็นภาษาอังกฤษ ทั้ง ๔ รัชกาลว่า Shih Tsu, Cheng Tsung, Jen Tsung และ Ying Tsung

แม้ท่านคิดเป็นไมตรีกันแล้วก็ควรให้ลูกชายหรือขุนนางมาเป็นจำนำไว้บ้าง

แผ่นดินได้เด็ก ปีที่ ๕ แก้อ้อล้งว้ย เสียมก็ก้ออ้อมมาเฝ้า

ข้อความที่ว่า เสียมก็ก้ออ้อมก้อมกตึงมาเฝ้าครั้งที่หนึ่งนั้น มีคำอธิบายไว้ในวงเล็บว่า ตรงกับ ณ เดือนเก้า ปีมะเมีย จุลศักราช ๖๕๖ ส่วนข้อความที่ว่า - เสียมก็ก้ออ้อมมาเฝ้าครั้งที่ ๒ ก็มีคำอธิบายไว้ในวงเล็บว่า ตรงกับ ณ เดือนแปด ปีชวด จุลศักราช ๖๖๒ ข้าพเจ้าขอทำคำอธิบายเพิ่มเติมว่า จุลศักราช ๖๕๖ ตรงกับ ค.ศ. ๑๒๙๔ ส่วนจุลศักราช ๖๖๒ ก็ตรงกับ ค.ศ. ๑๓๐๐ ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการเทียบเคียงกับศักราชที่จะปรากฏในคำแปลเป็นภาษาอังกฤษของ Dr. Flood

ส่วนฉบับแปลของ นายเฉลิม ยงบุญเกิด ดังปรากฏใน นิทยสาร ศิลปากร ปีที่ ๗ เล่ม ๒ ประจำเดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๖ มีข้อความดังนี้

๖) พงศาวดารราชวงศ์หงวน เล่มที่ ๑๔ พระเจ้าหงวนสี่ใจฮ่องเต้ปีขึ้นวันที่ ๓๑ (ค.ศ. ๑๒๙๔ พ.ศ. ๑๘๓๗) “เดือนเจ็ด วันเจ็ดสิบ มีพระบรมราชโองการให้กษัตริย์อาณาจักรเสียนก่านมู่ตึง มาเฝ้า ถ้ามีเหตุ ก็สั่งให้ลูกหลานและขุนนาง ขึ้นผู้ใหญ่ เข้าถวายสิ่งของ”

๑๒) พงศาวดารราชวงศ์หงวน เล่มที่ ๒๐ พระเจ้าหงวนเสงจงฮ่องเต้ปีได้เด็ก ๔ (ค.ศ. ๑๓๐๐ พ.ศ. ๑๘๔๓) “เดือนหก วันเจ็ดสิบ บรรดาอาณาจักร เดียวจิเอ้อ เจ้าอาวเสียน จ้านป้า ยี่สิบสองคนมาเฝ้า พระราชทานเสื้อยศ และทรงโปรดให้ส่งกลับ”

เฉพาะชื่ออาณาจักร ๔ แห่งที่ออกเป็นสำเนียงจีนนั้น คุณเฉลิม ยงบุญเกิดทำคำอธิบายไว้ในเชิงอรรถว่าอาณาจักรเดียวจิเอ้อเป็นอาณาจักรใดยังกันไม่พบ อาณาจักรเจ้าอาว คือชาว อาณาจักรเสียน คุณเฉลิม ฯ ไม่ได้ทำคำอธิบาย แต่คงเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า หมายถึง สุโขทัย ส่วนอาณาจักรจ้านป้า คุณเฉลิม ฯ ว่า “ไม่แน่ว่าจะเป็นจามปาหรือไม่ว่า แต่สำเนียงคล้ายคลึงกันมาก พงศาวดารราชวงศ์หงวน โดยทั่วไป บันทึก จามปาว่า จ้านเจิง (เมืองจาม)”

เมื่อได้นำคำแปลของท่านทั้งสองมาลงไว้ให้เช่นนี้ ท่านผู้อ่านก็จะเห็นได้เองว่า ในรายการปีที่ ๓๑ พระเจงจิ้นอักษรแปลว่า เสียมก็ก้ออ้อมก้อมกตึงมาเฝ้า แต่คุณเฉลิม ยงบุญเกิดแปลว่า มีพระบรมราชโองการให้กษัตริย์เสียนก่านมู่ตึงมาเฝ้า ใจความก็เกือบตรงกันผิดแต่ว่า พระเจงจิ้น ฯ ว่า กษัตริย์สุโขทัยไปเฝ้าพระเจ้ากรุงจีนแล้ว แต่ฉบับคุณเฉลิม ฯ พระเจ้ากรุงจีนเพียงมีพระราชโองการให้กษัตริย์สุโขทัยไปเฝ้า และว่าถ้ามีเหตุชักชวนมาไม่ได้ก็ขอให้ส่งลูกหลานและขุนนางผู้ใหญ่เข้ามาแทนตัว ใจความผิดกันดังนี้ ฝ่ายที่เชื่อตามพระเจงจิ้น ฯ ก็เลยต่อความออก

ไปว่า นี่เองเป็นหลักฐานว่า พ่อขุนรามคำแหงเสด็จไปเมืองจีน และพระองค์ได้ฉวยโอกาสนี้ไปนำช่างจีนมาทำเครื่องสังกะโลกอย่างไรเล่า

ส่วนฝ่ายที่อ่านใจความจากฉบับแปลของคุณเจลิม ยงบุญเกิด ยังไม่มั่นใจว่า พ่อขุนรามคำแหง ใน ค.ศ. ๑๒๙๔ ได้เสด็จไปเมืองจีนจริง ๆ หรืออย่างไร จึงแสวงหาคำแปลของนักศึกษาคณอื่น ๆ มาสอบทานอีก ฉบับที่หยิบหาได้ง่ายก็คือฉบับแปลเป็นภาษาอังกฤษของ Dr. Flood เพราะมีอยู่ใน JSS, V. 57 ภาค ๒ ประจำเดือน July 1969 หาซื้อได้ที่สยามสมาคม ถนนอโศกนี่เอง ข้าพเจ้าจึงขอนำคำแปลของ Dr. Flood มาลงไว้ให้ดังนี้

9. August 18, 1294: There was an Imperial order that the King of Hsien, Kan-mu-ting be summoned and persuaded and that he come to Court or, should this prove difficult, that his sons, and brothers and vassal-retainers present themselves as security.

คำแปลเป็นภาษาอังกฤษของ Dr. Flood ก็มีใจความคล้ายคลึงกับคำแปลของคุณเจลิม ยงบุญเกิด และก็ตอบปัญหาสำคัญไว้ว่า พ่อขุนรามคำแหง ถูกสั่งให้เสด็จไปกรุงปักกิ่ง ถ้ามีเหตุขัดข้องไปไม่ได้ ก็ให้ส่งบุตรหรือน้องรวมทั้งขุนนางมาเป็นตัวประกัน ความหมายของคำแปลทั้งสองส่วนตรงกัน แต่ tone ในคำแปลของ Dr. Flood แข็งกร้าวก่อให้เกิดข้อสงสัยอยู่ในใจว่า ทุบไล่อ่าน ท่านต้องการอย่างไรถึงกับสั่งมาให้พ่อขุนรามคำแหงเสด็จไปเมืองจีน หรือถ้าพระองค์เสด็จไปเองไม่ได้ก็ให้ส่ง “ตัวประกัน” มาแทน คำแปลของ Dr. Flood นั้นควรอยู่ในความสนใจของพวกเราอย่างยิ่ง เพราะก่อนที่ท่านจะส่งคำแปลนี้มาตีพิมพ์ในวารสารสยามสมาคม ท่านได้เทียบเคียงคำแปลของท่านกับของนักศึกษาคณอื่น ๆ เช่นคำแปลของ Paul Pelliot ซึ่งคุณเจลิม ยงบุญเกิด ก็ได้ใช้เทียบเคียงเช่นกัน นอกจาก Pelliot ก็มีผู้กล่าวถึงจดหมายเหตุจีนราชวงศ์หงวนตอนนีวี้คือ Hsieh, Sugimoto, Maspero, ศาสตราจารย์ Gordon Luce จึงเป็นการเทียบเคียงคำแปลของนักศึกษาคณหลายท่านอย่างมโหฬาร ทั้งนี้เพื่อให้คำแปลของท่าน (Dr. Flood) ถูกต้องรัดกุม

ส่วนคำแปลของพระเจนจันทรในเรื่องราว “แผ่นดินไต้เต็ก ปีที่ ๔ เสียมก๊กฮ้อง มาเผ้า” แต่ฉบับของคุณเจลิม ยงบุญเกิด แปลผิดแผกกันไปมากมาย คือแปลไว้ว่า “พระเจ้าหงวนแสงซ้องเต้ ปีไต้เต็กที่ ๔ (ค.ศ. ๑๓๐๐ พ.ศ. ๑๘๔๓) เดือนหก วันเจี๋ยอ้อ อาณาจักร (ทั้ง ๔) ยี่สิบสองคนมาเผ้า พระราชทานเสียดย และทรงโปรดให้ส่งกลับ”

เมื่อคำแปลทั้งสองส่วนผิดกันมากมายเช่นนี้ เราก็จำต้องเอาฉบับแปลเป็นภาษาอังกฤษของ Dr. Flood มาวินิจฉัย จะได้ทราบว่า ส่วนแปลของพระเจน ฯ หรือคุณเจลิม ส่วนของใครจะใกล้เคียงหรือตรงกับต้นฉบับภาษาจีน Dr. Flood ได้แปลข้อความตอนนีวี้ว่า:-

July 7, 1300 ---- Twenty-two persons from Chao-wa, the country of Sien, Chanpa and other places come to Court. Clothing was bestowed on them and they were sent back.

X จึงเห็นได้ว่าคำแปลของ Dr. Flood ตรงกับคำแปลของคุณเจลิม ยงบุญเกิด โดยระบุจำนวนที่รวม ๒๒ คน จากอาณาจักรทั้ง ๔ มาเข้าใน ค.ศ. ๑๓๐๐ และเมื่อพระเจ้ากรุงจีนพระราชทานเสียดิให้แล้ว ก็โปรดให้กลับบ้านเมืองของตน ข้อความที่พระเจ้ายันอักษร แปลออกมาว่า “เสียดิก็อ้อมมาเข้า” ใน ค.ศ. ๑๓๐๐ ไม่ทราบที่ท่านเอามาจากไหน และด้วยเหตุที่คำแปลของพระเจ้ายันอักษรเป็นเช่นนั้น ฝ่ายที่มีความเชื่ออยู่แล้วว่า พ่อขุนรามคำแหงเสด็จไปเมืองจีนเมื่อ ๖ ปีก่อน เลยเชื่อไปว่า น้อย่างไรคือหลักฐานที่ว่า พ่อขุนรามคำแหงเสด็จไปเมืองจีนเป็นครั้งที่สองแล้ว

๕ ความเชื่อของคนเรานี้แปลกแท้ๆ เมื่อปักใจเชื่ออะไรไว้แล้วก็ยากนักที่จะเปลี่ยนใจได้ง่ายๆ ตัวอย่างที่ยกมาแสดงไว้ในที่นี้คือ ในพงศาวดารเหนือ ระบุว่า สมเด็จพระร่วงเจ้าเสด็จไปเมืองจีน เมื่อผู้อ่านพงศาวดารเหนือมาอ่านคำแปลของพระเจ้ายันอักษรเข้าก็เลยเชื่ออย่างมั่นคงว่า สมเด็จพระร่วงเจ้าในพงศาวดารเหนือ ก็คือพ่อขุนรามคำแหงนั่นเอง แล้วจึงสร้างเหตุผลประกอบเรื่องราวพิสดารต่อไปว่า ท่านเสด็จไปเอาช่างจีนมาทำเครื่องสังกะโลก

✓ เรื่องพ่อขุนรามคำแหงเสด็จไปเมืองจีนหรือไม่ ถ้ายึดหลักฐานจากจดหมายเหตุราชวงศ์หงวนก็เป็นอันยุติได้แล้ว คือว่า ท่านไม่ได้เสด็จไปแม้แต่ครั้งเดียว และการที่ประชุมพงศาวดารภาค ๕ ระบุว่า กรุงสยามได้เป็นพระราชไมตรีกับกรุงจีน ถ้าจะอ่านตามคำแปลของพระเจ้ายันอักษรก็ทำให้เชื่อด้อยตามคำแปลของท่านไป แต่บัดนี้ Dr. Flood ได้ทักท้วงขึ้นว่า คำจีนว่า “chao-yu” ที่พระเจ้ายันอักษรแปลว่า “ทำพระราชไมตรี” (คือแผ่นดินจีนหงวนปีที่ ๓๐ --- พระเจ้าหงวนตี้โจวฮ่องเต้รับสั่งให้ราชทูตไปทำพระราชไมตรีด้วยพระเจ้าเสียดิก็) ผู้ทักท้วงได้แปลเป็นภาษาอังกฤษว่า “to summon and persuade” เมื่อเปรียบเทียบกับ Pelliot แปลเป็นภาษาฝรั่งเศสว่า “ordres imperiaux” และ Luce แปลเป็นอังกฤษว่า “orders” คำแปลคำจีน “chao-yu” ของ Pelliot, Luce และ Flood แตกต่างไปจากคำแปลเป็นภาษาไทยของพระเจ้ายันอักษรมาก ส่วนคุณเจลิม ยงบุญเกิด แปลข้อความตอนนั้นว่า “เดือนสี่วันเจ็ดอิน มีพระราชโองการส่งทูตเชิญกระแสน้ำไปยังอาณาจักรเสียดิ” คำแปลของคุณเจลิม ๖ ก็ไม่มีความหมาย “ทำพระราชไมตรี” ดังที่พระเจ้ายันอักษรแปลให้ไว้

✓ ความหมายของคำจีน “chao-yu” ไม่ใช่เรื่องราวทางกรุงจีนพึงประสงค์ทำพระราชไมตรี แต่เป็นคำสั่ง เป็นพระบรมราชโองการ จากชาติที่ถือตนเป็นนาย สั่งมาให้ชาติเล็ก ๆ ชาติ

หนึ่งปฏิบัติตาม ไทยเราเมื่อเริ่มสถาปนากรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ยังมีแคว้นแคว้นดินแดนไม่มากนัก และเมื่อถึงรัชสมัยพ่อขุนรามคำแหงก็บังเอิญทางกรุงจีนเป็นรัชกาลของพระเจ้าหงวนสีโจ้วซ่งเต้ หรือ ที่เราเรียกกันว่า กุบไลข่าน ท่านผู้ยิ่งใหญ่ผู้นั้นทรงส่งทัพเรือไปโจมตีเกาะญี่ปุ่น ๒ ครั้ง เกาะชวาครั้งหนึ่ง และทรงส่งทัพบกมาตี กรุงพุกามของพม่าได้ และยึดดินแดนของญวนเหนือและประเทศจามอันไม่ไกลจากกรุงสุโขทัยนัก (โดยไม่ต้องคำนึงถึงการส่งทัพบกถูกรานไปจนถึงยุโรป และยึดครองประเทศรัสเซียไว้เป็นศตวรรษ) การที่พระองค์ท่านยังพระกรุณาไม่ส่งทัพมารุกรานโจมตีกรุงสุโขทัยครั้งนั้น ก็นับว่าเป็นโชคอันมหาศาลของไทยเรา แท้จริง กุบไลข่านทรงมีความคิดที่จะปราบปรามกรุงสุโขทัยด้วยกำลัง ได้นำเรื่องเข้าปรึกษาในหมู่พวกขุนนางผู้ใหญ่ถึง Dr. Flood ได้แปลข้อความตอนนั้นไว้ให้เป็นภาษาอังกฤษ และข้าพเจ้าขอถอดออกมาเป็นภาษาไทยต่อไปนี้ :-

(ไม่ถึงวันที่เดือนปี แต่คงภายหลัง ค.ศ. ๑๒๗๘ แต่ก่อน ค.ศ. ๑๒๘๒ เพราะใน ค.ศ. ๑๒๘๒ พระองค์ทรงส่งขุนนางชื่อ หอจือจี มายังกรุงสุโขทัย) ทางราชสำนักได้หยิบยกขึ้นพิจารณาเรื่องการจัดทัพมาปราบปรามกรุงสุโขทัย กรุงละโว้ และอีก ๒ ชื่อรวมทั้ง เกาะสุมาตรา แต่ขุนนางชื่อ เจียลุนาตาซุ ได้กราบทูลพระกรุณาว่า “ อาณาจักรเหล่านี้เป็นอาณาจักรเล็ก ๆ ไม่สำคัญแต่อย่างใด ถึงแม้เราจะปราบปรามราบคาบลงก็หาเกิดประโยชน์อย่างใดแก่เราไม่ ควรยกทัพไปปราบปรามจะเสียชีวิตไพร่พลอย่างเปล่าประโยชน์ สู้เราส่งทูตไปเจรจาเกลี้ยกล่อมให้มาอ่อนน้อมสวามิภักดิ์จะมีดีกว่าหรือไม่ ? ถ้าแม้อาณาจักรใดขัดขึ้น การส่งทัพไปปราบก็ยังไม่สายไป ทรงพระกรุณาเห็นชอบกับคำกราบบังคมทูลนี้ จึงมีพระบรมราชโองการสั่งให้ขุนนางชื่อ โยลาเยนเตียเมีย และอื่น ๆ เดินทางมาเจรจาเกลี้ยกล่อม อาณาจักรที่ยอมสวามิภักดิ์ในครั้งนั้นมีกว่า ๒๐ อาณาจักร ” การที่กรุงสุโขทัยไม่ถูกกุบไลข่านปราบปรามในครั้งนั้นจะว่าเป็นโชคดีของชาติไทยเราก็คงได้

กรุงสุโขทัยมิได้เป็นไมตรีกับกรุงจีนด้วยใจสมัคร แต่เพราะเกรงภัยจะมาสู่บ้านเมือง จึงยอมโอนอ่อนผ่อนตามแต่โดยดี แม้กระนั้นพ่อขุนรามคำแหงก็มีได้เสด็จไปกรุงปักกิ่งตามรับสั่ง แม้โอรสผู้เป็นรัชทายาทของพระองค์ก็มีได้เสด็จไปจนพระเจ้าหงวนสีโจ้วซ่งเต้ หรือ กุบไลข่านสวรรคตแล้วได้ ๕ ปี พญาเลอไทจึงทรงเป็นราชทูตนำคณะทูตออกไปเฝ้า ณ กรุงปักกิ่ง ในต้น ค.ศ. ๑๒๘๔

ในจดหมายเหตุราชวงศ์หงวน ฉบับแปลเป็นอังกฤษของ Dr. Flood มีเรื่องราวอยู่ตอนหนึ่งที่สะกิดใจข้าพเจ้าจึงขอนำมาเสนอไว้ในบทความนี้ด้วย คือ :-

8. July 5, 1294 --- The Kan - mu - ting of the city of Pi - cha - pu - li sent an emissary who came bearing tribute.

ข้อความนี้แปลได้ความว่า “วันที่ ๕ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๒๕๔ พระเจ้าผู้ครองเมืองเพชรบุรี โปรดให้ราชทูตนำเครื่องราชบรรณาการมาถวายมังกัต”

พระเจ้าผู้ครองเมืองเพชรบุรีนี้เป็นใคร ? เมื่อไล่ดูขึ้นมาในประวัติศาสตร์เพียงครั้งนั้น แล้วก็หายสาบสูญไป นี่เป็นข้อสะอึกใจข้าพเจ้า พิจารณาจากตัวหนังสือจีนเกี่ยวกับเจ้าผู้ครองเมืองเสียน ทางฝ่ายจีนใส่คำ “อ๋อง” ให้เป็นพิเศษ แต่ไม่มีคำ “อ๋อง” เกี่ยวกับเจ้าผู้ครองเมืองเพชรบุรี จึงเห็นได้ว่าทางฝ่ายจีนใคร่บอกกล่าวว่า เจ้าผู้ครองเมืองเพชรบุรีเป็นเพียง Sub-King ไม่ใช่พ่อขุนรามคำแหงวงศ์ที่ศาสตราจารย์ ยอช เซคส์เคยเสนอไว้

ข้าพเจ้าจึงมีความเห็นว่า พระเจ้าผู้ครองเมืองเพชรบุรี คือบรรพบุรุษของพระรามาริบัติอยู่ทอง ผู้ต่อมาทรงสถาปนากรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี สำหรับเรื่องราวใน ค.ศ. ๑๒๕๔ นี้ ราชตระกูลของท่านทรงอพยพมาจากเมืองนครไทยได้ ๑๐๗ ปีแล้ว (ทั้งที่ ลาลูแบร์ ระบุว่าราชวงศ์นี้เสด็จลงมาตั้งอยู่ที่ พริบพรีหรือเพชรบุรี เมื่อ พ.ศ. ๑๗๓๑ หรือ ค.ศ. ๑๑๘๘) การที่จดหมายเหตุราชวงศ์หงวนระบุไว้เช่นนั้น ย่อมเป็นการยืนยันว่า เรื่องราวที่ลาลูแบร์เขียนให้ไว้ในชั้นหลังคงจะสมจริง อีกประการหนึ่ง เมื่อราชวงศ์อันเป็นบรรพบุรุษพระรามาริบัติอยู่ทองเสด็จมาตั้งอยู่ที่เมืองเพชรบุรีกว่า ๑๕๐ ปีนั้นคงจะมีเรื่องราวเกี่ยวพันกับราชวงศ์ศรีธรรมโศกราช มีการถวายสัตย์ปฏิญาณเป็นมิตรสหาย มีการปักปันพรมแดนอยู่กันอย่างเพื่อนบ้านด้วยความสงบสุขตามที่ปรากฏในเรื่องนางเลื้อยขาว เมื่อราชวงศ์ศรีธรรมโศกราช ลงไปยึดครองเมือง “ตันม้าหลิง” หรือ ตัมพรลิงกัม แล้วเปลี่ยนชื่อเมืองเป็น นครศรีธรรม (โศก) ราช ก็พอดีใน ค.ศ. ๑๒๕๔ พ่อขุนรามคำแหงทรงแผ่พระราชอำนาจมาครอบคลุม เมืองเพชรบุรี เมืองนครศรีธรรมราช (ตั้งจารึกของพระองค์ระบุไว้) และยังทรงได้รุกรานไปจนถึงปลายแหลมมลายู เป็นเหตุให้พระเจ้าหงวนเสงจงย่องเต้ ราชโอรสของกุบไลข่านทรงมีคำสั่งให้กรุงสุโขทัย “อย่าทำร้ายชาวมลายู และให้รักษาคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้” อย่างไรก็ดี พ่อขุนรามคำแหง ใน ค.ศ. นี้ ก็ได้ทรงประกอบราชกรณียกิจสำเร็จเสร็จสิ้นแล้ว ได้ทรงแผ่ขยายพระราชอาณาเขตทางใต้ ครอบคลุมเมืองเพชรบุรี เมืองนครศรีธรรมราชและเลยไปจนถึงปลายแหลมมลายู เฉพาะเมืองเพชรบุรีที่พ่อไล่ดูขึ้นมาในหน้าประวัติศาสตร์เพียงครั้งเดียวก็หายสาบสูญไปและเรื่องราวต่าง ๆ ก็เป็นอันเงียบเงียบไม่กะโถกกะตากจวบจน ค.ศ. ๑๓๕๐ ราชวงศ์นี้จึงไล่ดูขึ้นมาใหม่อีกครั้งหนึ่งในการสถาปนากรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีและจะมีบทบาทสืบต่อไปอีก ๔๑๗ ปี จนเสียกรุงใน ค.ศ. ๑๗๖๗

เรื่องราวพระเจ้าผู้ครองเมืองเพชรบุรี Dr. Flood ระบุว่า Sugimoto ได้แสดงความคิดเห็นไว้หลายประการ ถ้าเมื่อใดข้าพเจ้าทราบความคิดเห็นของ Sugimoto แล้ว ข้าพเจ้าจะขอถือโอกาสกล่าวถึงเรื่องของพระองค์ท่านผู้หนึ่งอีกครั้งหนึ่ง.

THE LIBRARY
COLLEGE OF EDUCATION
BANGKOK, THAILAND

959.32 ข129พ ร.4

ขจร สุขพานิช.

ไฟฟ้าเข้าไท และจดหมายเหตุ

SWU 31011102370962

